

TARTU ÜLIKOOLI VILJANDI KULTUURIAKADEEMIA

Etenduskunstide osakond

Tantsukunsti õppekava

Jane Ojasalu

**TANTSUTEHNIKA JA KOOSTÖÖOSKUSE ARENGU ÜHENDAMINE
6-7AASTASTE LASTE BALLETTITUNNIS**

Tantsuõpetaja kutse lõputöö

Juhendaja: Anu Ruusmaa

Viljandi 2014

SISUKORD

SISUKORD	2
SISSEJUHATUS.....	3
1. PRELÜÜD	6
1.1 Taustjutustus.....	6
1.2 September 2013 – mai 2014.....	9
2. VÄIKESTE LUIKEDE TANTS	10
2.1 Pas de deux.....	10
2.2 Pas de six.....	14
2.3 Järelkaja.....	19
3. MINA ÕPETAJANA	22
KOKKUVÕTE.....	25
KASUTATUD KIRJANDUS	26
SUMMARY	27
LISAD	28
Lisa 1 Videosalvestised näidistundidest.....	28
Lisa 2 26.04.2014 näidistunni kirjeldus ning analüüs.....	29
Lisa 3 30.04.2014 näidistunni kirjeldus ning analüüs.....	33
Lisa 4 Studio juhataja hinnang praktikale	37

SISSEJUHATUS

Oma lõputöö viisin läbi 6-7aastaste tüdrukute balletitunnis. Kuna puhtal kujul balletitehnika õpetamine saab alguse lapse 10.-11. eluaastal, siis ei olnud minu ülesanne nõ standardsete tundide andmine ja tulevaste balletiartistide treenimine, vaid laste keha (ja vaimu) üldine koolitamine ning loomulikult sealjuures ka balletidistsipliini tutvustamine. Seetõttu olen oma õpetamises kasutanud lisaks balletitehnikale ka loovtantsu ja –mängu. Tunnen, et nende tehnikate omavaheline kombineerimine muudab tunnid laste jaoks põnevamaks, lisab selles vanuses nii olulist mängulisust ning samas arendab ka keha-, rütmi- ja ruumitunnetust võimalikult laialt ja mitmekülgset. Olulist rolli loovtantsu sissetoomise juures mängib veel tõsiasi, et kui balletitehnika on keskendunud põhiliselt siiski ainult keha arendamisele, siis loovtantsu kaudu saan leida väljundi ka lastele nii omasele loominguksusele.

Õpetajana pean pidevalt mõtlema sellele, kuidas realiseerida nii enda kui ka laste soove ja eesmärgid, tehes seda mõlemale osapoolle võimalikult nauditaval viisil. Seetõttu jälgin pidevalt, mis lapsi parasjagu paelub, ning põimin siis neid „teemasid” balletitunni struktuuri. Õppeaasta alguses panin tähele, kuidas lastele meeldis töötada ja liikuda koos teistega, kuidas nad otsisid omavahelist kas füüsilist või pilkkontakti ning said sellest energiat ja rõõmu juurde. Samuti, kuna balleti harjutusvara, mida nii noortele lastele õpetada, ei ole just liiga lai, siis pean kogu aeg otsima uusi nippe ja meetodeid, kuidas tühimuseni sooritatud harjutusi lastele taas uuel ja intrigeerival viisil esitleda.

Eelnevast lähtuvalt valisingi oma lõputöö eesmärgiks balletitehnika ning koostöö omavahelise kombineerimise. Tegelikult ei ole „valimine” päris õige sõna, sest eesmärk kujunes tundide käigus pigem ise ning samuti veidi ka minu seminaritöö teemavalikust mõjutatult. Nimelt kirjutasin 2013. aasta sügisel seminaritöö teemal „Perfektsionismi ja ärevuse mõju tantsija psüühikale ning sooritusvõimele”. Ma tahaksin, et mu õpilased areneksid tundide käigus samavõrd, või isegi enam inimeste kui tantsijatena, et õpitud väärtus ei oleks mitte pelk *plié* või *sauté*, vaid midagi universaalsemat, olulisemat. See võib olla nii rütmitunnetus või üldine musikaalsus, oma keha oskuslik tunnetamine ja valdamine nii iseseisva väärtusena, füüsilise ruumi proportsioonide ning mõõtmetega ja/või teiste kehadega suhestudes jm. Kuid samuti võib selleks väärtuseks olla ka empaatiavõime, oskus teise inimesega arvestada ning teda väärtustada.

Seminaritööd kirjutades sai mulle selgeks, kuivõrd olulist rolli kannavad õnneliku tantsija ja inimese kujunemisel rühmasuhted ning omavaheline tunnetus. Õppimine on küllalt pingerikas protsess, kus õpilased tunnevad end eriti haavatavatena, ning pidev „olelusvõitlus” kaasõpilastega ei muuda olukorda kuidagi paremaks. Seetõttu mängivadki grupisisene dünaamika ja sealhulgas eriti suhted kaasõpilastega ärevuse tekkes ja selle ennetamises suurt rolli. (Ojasalu 2013, lk 21) Sellises vanuses lapsed otsivad omavahelist vastastikust mõistmist ja kaasaelamist oma tunnete. Järjest olulisemaks muutub sotsiaalne aktsepteerimine, rühma kuulmine ning samuti ka teadvustatud sõprussuhete loomine. (Üldoskuste areng... 2009, lk 34-42) Kuigi minu rühmas said kõik lapsed omavahel hästi läbi, pidasin siiski eelmainitud arvesse võttes oluliseks nende omavahelist suhtlust ja sõprust veelgi arendada ja toetada.

Seda just eriliselt balleti hästi individualistlikku olemust arvesse võttes: kui näiteks loovtantsus sooritatakse sageli harjutusi koos paarilisega või ühendatakse terve rühm, siis klassikalise tantsu struktuur näeb ette harjutusi tugipuu ääres, mille vältel keskendutakse vaid enesele, ning ka järgnevad tunni etapid on mõeldud igäühe isiklike tehniliste võimete maksimaliseerimiseks. Carr ja Wyon (2002) on täheldanud, et selline tunnistruktuur võimaldab väga kergesti egole ja normatiivsetele kriteeriumitele suunatud fookuse ning sotsiaalse võrdluse teket, mis on ühtlasi esinemisele orienteeritud õppekeskkonna tunnused. Esinemisele orienteeritud keskkonnas õppijatel esineb aga väga sageli ülemäärast muretsemist, pinget, ärevust ja neurootilist perfektsionismi. (Ojasalu 2013, lk 17-18 järgi)

Selle kõige vältimiseks tahtsingi oma õpilastes arendada koostööoskust, mille all pean tegelikult laiemalt silmas ka tähelepanuvõimet, oskust teist märgata, temaga arvestada ning harmooniliselt koos töötada ja jagada (nii ruumi, tantsuvahendeid, tähelepanu jm). 6-7aastase lapse tegevustes muutub oluliseks eakaaslaste roll: teiste tegevus innustab ka last ennast tegutsema ning ta naudib teiste laste ja täiskasvanutega suhtlemist. Lapse sotsiaalsete oskuste hulk on küll suurenenud, kuid samas võib rühma sobitumine osutada tema jaoks raskeks, kuna ta tahab olla edukas ja esimene. Seetõttu soovitataksegi pöörata tähelepanu 6-7aastaste laste omavahelise suhtluse ja koostöö toetamisele. (Üldoskuste areng... 2009, lk 34-40)

Muidugi ma tahan, et minu tantsulastest kasvaksid andekad ja võimekad tantsijad, kuid eelkõige soovin ma siiski, et neist kasvaksid head, arukad ja õnnelikud inimesed. Kreeka filosoof Epikuros on öelnud, et kõikidest andidest, mille põhjal võime loota õnnelikku elu, on sõprus kauneim. Selleks aga, et toredaid sõprussuhteid luua ja neid ka hoida, ongi oluline tekitada laste jaoks situatsioone, kus nad saaksid õppida teistega koos töötama, nendega

arvestama ning neid väärtustama. Kuna kasvasin ise üles hästi kokkuhoidvas tantsurühmas, kus koos veedeti aega sageli ka mujal kui tantsusaalis, siis ehk just seetõttu väärtustangi rühma omavahelist väga head läbisaamist niivõrd.

Kuna olen tunnind püüdnud üles ehitada kindla balletitehnika ning loomingulisema lähenemise omavahelisele tugevale sümbioosile toetudes, kus siis selle töö raames oli tehnika rangust tasakaalustavaks elemendiks lastevaheline koostöö ja suhtlus, siis puudub minu jaoks antud juhul selgelt eristatav piir vahendi ja eesmärgi vahel. Olenevalt vajadusest seadsin kord eesmärgiks tehnika, mida koostöö lõbususe najal õpetasin, ning kord panin põhirõhu jälle koostööoskuse ja rühmatunnetuse arendamisele. Leian, et õpilaste mitmekülgseks arenguks peab jääma ka õpetajale vabadus tundi luua nii, nagu konkreetset situatsiooni arvesse võttes vajalikum ja õigem tundub. Sealjuures ei olnudki minu eesmärk õpetada üht läbi teise või selle najal, vaid pigem leida võimalusi, kuidas neid omavahel ühildada ning pehmedada seeläbi balletitunni struktuuri üldist individualistlikkust ja egole suunatust.

Töö esimeses peatükis räägin lähemalt oma teekonnast Erika Viira Pilatase Akadeemia balletirühma juurde, tutvustan õpilasi ja töötingimusi ning annan ülevaate põhimõtetest, mida pean oluliseks ning millest olen lähtunud klassikalise tantsu õpetamisel nii noores vanuses lastele.

Teises peatükis kirjeldan ja analüüsin tööprotsessi sisu ja kulgu eraldi perioodidel september – detsember 2013 ning jaanuar – mai 2014. Viimases alapeatükis võtan saadud teadmised ja kogemused kokku ning analüüsin tulemusi.

Kolmas peatükk on keskendunud minule kui õpetajale: mõtisklen nii õpetajaks olemise üle üldiselt kui ka enese tunnetest, soovidest ja püüdlustest selles vallas.

Töö lisadest võib leida näidistundide videosalvestised ja tunnianalüüsid ning samuti ka Erika Viira Pilatase Akadeemia juhataja mõtted minu sealse praktika kohta.

1. PRELÜÜD

1.1 Taustjutustus

Kuigi antud lõputöös vaadeldav ajavahemik puudutab perioodi september 2013 – mai 2014, pean siiski oluliseks minna ajas veidi rohkem tagasi ning aidata seeläbi lugejal mõista, miks just nii noored lapsed ning miks just ballett.

Minu esimene kohtumine nende lastega leidis aset tegelikult juba kaks aastat tagasi, mil õppisin parasjagu TÜ Viljandi Kultuuriakadeemia 2. kursusel. Äsja oli alanud kevadsemester, kui pärast üht pilatese tundi küsis Erika Viira, omanimelise pilatese stuudio omanik ja treener, kas keegi meie kursuselt oleks huvitatud tundide andmisest uues eelkooliealistele lastele loodavas väikeses balletirühmas.

Arvasin koheselt selle pakkumise imelise olevat, kuid kõhklesin siiski. Nimelt on ballett kindlasti üks mu meelisstiilidest: ma naudin selle struktureeritust, distsiplineeritust, korda ja harmooniat, jõu ja graatsilisuse omavahelist sümbioosi. Kahtlema pani aga see, et tõsisem kokkupuude klassikalise tantsuga sai minu jaoks alguse alles Viljandisse õppima tulles, mistõttu kartsin, et olen ehk liiga alakvalifitseeritud. Ma teadsin küll, kuidas peaks välja nägema ning millistest harjutustest koosnema tantsutudengitele mõeldud tund, aga ma ei olnud kursis sellega, milline näeb välja üks väikestele lastele mõeldud balletitund. Tegelikult puudus mul tõsisem kokkupuude nii noorte laste õpetamisega üleüldse, kuid kujutus imearmsatest, naerusuistest, roosades *tutudes* balletilastest oli juba saanud liiga magusaks, et sellest enam loobuda. Nii me siis alustasime.

Kuigi ma olin juba nõ „stiili sisse visatud”, ehk siis ei saanud ma ise valida, millise tantsustiili vormi ja põhimõtete järgi hakkab lapsi õpetama, pidin ma siiski enda jaoks põhjalikult läbi mõtlema, miks just ballett ning kuidas võiksid just selle tantsudistsipliini omadused töötada eelkooliealistele laste tantsulise arengu hüveks. Seda just seetõttu, et minu jaoks on väga keeruline midagi õpetada teadmata vastust kolmele küsimusele: mida, miks ja kellele ma õpetan. Leian, et esmalt nendele küsimustele vastamata on kogu õppetegevus küllalt tulutu või siis võtab eesmärgini (või isegi selle tekkeni) jõudmine kordades kauem aega.

Sue Stinson on oma raamatus „Dance for Young Children” (1988) välja toonud mõned olulisemad põhjused, miks alustada tantsuõppega juba eelkoolieas. Esimene nendest on oma kehast teadlik olemine ning selge kehakuvand, mis on tähtis üleüldise minakontseptsiooni, ruumilise orientatsiooni kui ka motoorsete oskuste arenguks. Kontroll oma keha üle on esimest sorti kontroll, mida lapsed enda üle omavad ning on esimeseks sammuks sisemise kontrolli ehk enesedistsipliini arengul. Seega on tantsu kaudu võimalik suurendada ka lapse keskendumisvõimet, mis on oluline igasuguse õppetöö eduka toimimise juures. Lisaks sellele kõigele saavad lapsed tantsutunnis välja elada ja maandada oma üleliigset energiat, õpivad kontrollima oma liigutusi ning koos uute oskuste ja kompetentsi tekkega kasvab ka nende enesehinnang. (Stinson 1988, lk 4-7) Viimaks toob Stinson välja ka põhjuse, mis on eriti tähenduslik just minu töö teemat arvestades: teadlikkus teistest ning austus nende vastu. Tantsutunnist saadavad kogemused õpetavad lapsi erinevusi väärtustama ning seeläbi ka iseenda omapärasust hinnaliseks pidama. (Stinson 1988, lk 5)

Usun, et eeltoodud punktid kehtivad igasuguste tantsustiilide kohta, sealhulgas ka ballett. Olen mõnikord kuulnud arvamusi, nagu poleks klassikalise tantsu õpetamine nii noorele vanusegrupile sobilik, kuna on lapse jaoks liiga keeruline ja tüütult igav. Mina olen aga seisukohal, et ükski stiil ei ole oma olemuselt keeruline või igav – seda võib olla ainult õpetamisviis. Balletitehnika tugevdab lapse lihaskonda, arendab painduvust ja liigete liikumisulatust, parandab kehahoidu ning muudab liigutused sujuvamaks ning koordineeritumaks. Olen nõus Mary Joyce’i seisukohaga, et tantsutehnika eesmärk on õpetada last liikuma turvaliselt ja tõhusalt; selle esmased huvid on seotud tasakaalu, gravitatsiooni ja rütmiga, mitte väljapoolsuse, keha kindlaksmääratud positsioonide või varvaskingadega. (Joyce 1984, lk 1)

Ka oma lähenemisel olen pigem järginud kaasaegse balleti põhimõtteid, kus sisu on olulisem vormist. See tähendab, et minu eesmärgiks ei ole olnud lastelt täiusliku väljapoolsuse nõudmine, vaid pigem olen oluliseks pidanud just harjutuste sisulist külge: miks mingit harjutust sooritada, mida see õpilase juures arendab? Järgnevalt tooksingi välja klassikalise tantsu baasharjutused, mida olen oma tundides kasutanud, ning nende eesmärgi keha arendamise seisukohalt (Foster 2010, lk 40-42; Lass 2004, lk 3-19):

- *Plié* – klassikalise tantsu üks olulisematest liikumistest, ilma milleta oleks tantsimine võimatu. *Pliéga* arendatakse jalgade elastsust ja väljapoolsust, kannakõõluste ja põlveliigete venivust ja tugevust, mis on eriti oluline hüpete sooritamisel.

- *Battement tendu* – sirutab ja venitab kogu jalga, tugevdades samaaegselt ka hüppeliigest ja jalaselga; arendab jalatalla tundlikkust ja artikulatsiooni.
- *Rond de jambe à terre* – jala ringikujuline liikumine põrandal, mis vabastab ja soojendab puusaliigest, arendab väljapoolsust ning paneb aluse isolatsioonile, mis võimaldab töötava jala ringjat liikumist ülejäänud keha kaasa haaramata.
- *Battement fondu* – oma olemuselt tegelikult lihtsalt *plié* ühel jalal, kuid on samas ka üks keerulisemaid harjutusi, sest nõuab kahe jala samaaegset koordineeritud liikumist. Arendab jalalihaste elastsust ja tugevust, väljapoolsust ning liigutuste sujuvust.
- *Port de bras* – käte liigutamine kasutades klassikalise tantsu positsioone. Käed on klassikalise tantsu üks olulisemaid väljendusvahendeid ning nende täpsetest asenditest sõltub pooside puhtus ja lõpetatus, nende kaunist vormist ja sujuvast liikumisest tantsu ilu.

Kokkuvõtvalt tugevdab klassikalise tantsu harjutustik tantsija lihaskonda, parandab koordinatsiooni, painduvust ja vastupidavust ning arendab praktiseerija liikumisteadlikkust ning kehakontrolli. Täpselt samad tantsu füüsilised eesmärgid on välja toonud ka Mary Joyce (1984, lk 9). Kuigi klassikalise balleti ja Joyce'i viljeletud loovtantsu töömeetodid ja väljundid on väga erinevad, täidavad need olemuslikult siiski üht ja sama eesmärki, milleks minu silmis on oma keha oskuslik ja mitmekülgne valdamine. Seetõttu pole ka nende kahe stiili kombineerimine minu jaoks sugugi ebaloomulik.

Joyce (1984, lk 10) toob välja, et lisaks füüsilistele eesmärkidele peaks tants kandma endas aga ka hingelisi eesmärke, milleks minu töö seisukohalt on üheks olulisemaks sotsialiseerumine – väljakutsete ja riskide võtmine, enesedistsipliin, kaasatus- ja kuuluvustunne, töötamine koos teistega ning nende ja ka iseenda austamine. Vähem olulised ei ole aga ka naudingutunne, pingete maandamine ja oma emotsioonide väljendamine, mistõttu olen õpetamisel pidanud alati väga oluliseks trikitada lapsed ka „kuiva” tehnika õppimisest rõõmu ja naudingut tundma. Ükski laps ei jätkka tantsimist juhul, kui ta seda ei naudi, mistõttu peab tegevusse olema alati kaasatud ka mänguelement.

Mäng tähendab laiemas mõistes tegevust, mille puhul saadakse sisemine nauding sügavast liikumisest kaasatusest. Tantsu uudsus, väljakutse, salapära ning saavutustele järgnev positiivne tagasiside loovadki naudingutunde. Kõik lapsed ihalevad hüpata kõrgemale ja kaugemale, püsida pikemalt tasakaalus ja pöörelda üha kauem, ning just seetõttu ongi nad motiveeritud omandama oskusi, mis selliste eesmärkide täitumiseni viivad. (Joyce 1984, lk

2-3) Õppides mängulises keskkonnas arenevad lapsed tehniliselt kiiremini. Mäng on kohal, kui tegevus on nii väljakutset pakkuv, nii põnev või nii lõbus, et lapsed teevad seda, kuna tõesti tahavad. Samuti peavad nad tunnetama vabadust – vabadust riskida, avastada või isegi töötada mingi tantsuelemendi arendamise kallal. Kui mängu ja töö vaheline õrn piir on ületatud, võib ka range balletitund muutuda sootuks mängu pärusmaaks. (Joyce 1984, lk 11)

Balletitunnile on traditsiooniliselt iseloomulik Smith-Autardi (2002, lk 3-28) klassifikatsiooni kohaselt professionaalne õpetamismudel, kus otsese õpetamise kaudu seatakse õppeprotsessi põhirõhk objektiivselt hinnatavatele tulemustele ning kehade treenimisele konkreetse tantsustiili maksimaalseks valdamiseks. Nii noorte ja loovate laste õpetamiseks tundus antud mudel minu jaoks aga liiga pärssiv, mistõttu üritasin oma tundides kasutada pigem kesktee mudelit. Kesktee mudeli puhul on ühendatud professionaalse mudeli ning nt loovtantsule omase kasvatusliku mudeli tunnused: võrdselt olulised on nii tööprotsess kui tulem, nii loovus ja tunded kui tehniline tase. Kuna väärtustan ennekõike laste võimalikult mitmekülgset arengut, siis tundus kesktee mudeli kasutamine tundides igati loomulik ja loogiline.

1.2 September 2013 – mai 2014

Antud töös käsitletava ajavahemiku vältel tantsis rühmas kuus tüdrukut: Brigitta (6-aastane), Eva Mai Riin (6-aastane), Miia Margaret (6-aastane), Mirel (7-aastane), Mirell (7-aastane) ja Reena (7-aastane). Viis nendest käivad lasteaia viimases rühmas, ning Reena lõpetab sel kevadel 1. klassi. Kõik nad alustasid minuga koos ka kaks aastat tagasi ning muud tantsukogemust peale selle ei oma, kuid kõik nendest käivad lisaks veel kas muusikakoolis või laulukooris ning Brigitta tegeleb ka ujumise ja Miia tennisemänguga.

Tunnid toimusid 2013. aasta septembrist 2014. aasta mai lõpuni kaks korda nädalas: kolmapäeva õhtul ja laupäeva hommikul, ning kestsid 45 minutit. Tantsisime Erika Viira Pilatase Akadeemia saalis. Sealne ruum oli töötamiseks minu hinnangu järgi pea ideaalilähedane: paraja suurusega, valgusküllane ja korraliku põrandaga. Olemas oli ka peegelsein, üks tugipuu ning samuti erinevad vahendid, nagu pallid, kummilindid, hüppenöörid ja matid, mida sageli kasutasin.

2. VÄIKESTE LUIKEDE TANTS

2.1 Pas de deux

Alustasin 2013. aasta septembris tundide andmist juba väljakujunenud vormis. Tol hetkel ei olnud ma veel mõelnud oma lõputöö eesmärgile, vaid üritasin lihtsalt aru saada, kui palju on lastel eelmisest aastast meeles, mis muutusi on vahepealne suvi toonud ning kuidas ja kuhu saaksime edasi liikuda.

Seni oli tund välja näinud selline: alustasime alati kõik koos ringis istudes, vaatasime üksteisele otsa ja ütlesime „Tere!”, lugesime üle, palju meid kohal oli ning üritasime taibata, kes puudus. Samuti sai iga laps lühidalt rääkida, mille põnevaga ta vahepeal tegelenud oli. Sellega välistasin teemade „Õpetaja-õpetaja, tead, mis minul eile juhtus...?” üles kerkimist keset tundi. Mõneminutilise vestluse järel saimegi alustada soojendusega. Soojendusega alustasime samuti ringis, kus tegime soojaks liigesed, sooritasime mõned lihasharjutused ning tegelesime veidi põiatöö ja väljapoolsusega – seda kõike hästi mängulisel viisil. Seejärel tõusime püsti, seisime näoga peeglisse (mina siiski näoga nende poole) ja tuletasime meelde õige kehahoiu. Järgnes tavapärane harjutustik: *port de bras*, *plié*, *battement tendu*, *rond de jambe à terre*, tasakaaluharjutused, liikumine üle saali ning viimaks ettevalmistavad harjutused hüpeteks ning siis *sauté*d. Jalgades kasutasin ainult I, II ja hiljem ka III positsiooni, sest IV ja V positsioon mõjuvad laste puusadele veel liiga rängalt. Harjutusi sooritasime klassikalise muusika järgi – minu meelest on see ilus traditsioon ning kuna klassikaline muusika mõjus ka lastele rahustavalt ja keskendumist soodustavalt, siis ei näinud ma põhjust kasutada mingit teist saatemuusikat. Tunni lõpetasin kiire venituse ning kummardusega.

Siiski hakkasin veidi enam süvenema lõputööga kaasnevatesse reeglitesse, mis sisaldavad endas ka teatud kindlat arvu „töötunde”. Senini olid tunnid toimunud vaid üks kord nädalas, laupäeva hommikuti, kuid seda jäi väheks, et lõputööks vajalikke tunde täis saada. Samuti tundsin, et materjal, mida sooviksin lastele edasi anda, oli suurenenud, ning ka lapsed suutsid varasemast rohkem infot vastu võtta. Seega alustasin septembri keskpaigast tundide andmist kahel korral nädalas: laupäeva hommikule lisandus ka kolmapäeva õhtu.

Algselt plaanisin kolmapäevast tundi viia läbi enam-vähem samuti nagu laupäevast, kuid kohe varsti sai selgeks tõsiasi, et terve päeva lasteaias viibinud lapsed ning värsked ja puhanud lapsed ei ole need samad inimesed. Lasteaiast tulnuna olid nad väsinud, mis ei väljendunud

mitte füüsiliselt (jõuetus, loidus vm), vaid vaimselt: nad ei jaksanud absoluutselt keskenduda oma kehale ja harjutuste sooritamisele. Samuti olid nad ülienergilised ning lärmakad, ega suutnud oma käitumist kontrollida ja end vaos hoida. Seega ei olnud mul lihtsalt võimalik struktureerida kolmapäevast tundi laupäevasega sarnaselt.

Minu suur soov on alati olnud laste mitmekülgne areng, mis hõlmaks endas nii tehnikat kui ka loovust. Enamjaolt on aga nii, et kui mõni produkt lubab täita kümnet funktsiooni, siis ei suuda see täita ühtegi korralikult. Olin küll üritanud tehnikatundidesse ka loovülesandeid sisse pikkida, kuid tundsin, kuidas nii tehnika kui ka tunni loogiline ülesehitus ja eesmärgipärasus selle all kannatama hakkasid. Kõigest sellest lähtuvalt leidsingi õhtused tunnid olevat hea võimaluse just loovusele keskendumiseks ning ehitasin need üles enamjaolt loovtantsule ja -mängule tuginedes. Õppisime üksteist märkama ja jälgendama, avastasime oma kehade liikumisvõimalusi, katsetasime erinevate häälte ja rütmidega ning igauks sai proovida ka ise õpetajaks olemist. Vahel jagasin mingite harjutuste puhul rühma pooleks – „tantsijateks” ja „publikuks” – ning arendasime seeläbi oskust vaadelda, analüüsida ning tagasisidet toetavas vormis nii jagada kui vastu võtta. Sealjuures kasutasime samu tehnikaelemente, mida laupäeviti õppisime ja harjutasime, kuid töötasime nendega teise nurga alt, lahendasime ülesandeid veidi vabamas võtmes ja vormis. Näiteks viisin seal vahel läbi nõ „lõbusamaid” tehnikatunde, kus kasutasime terve tunni vältel erinevaid tantsuvahendeid, nagu pallid, linnid, jm. Tundsin, et selline lahendus töötas hästi nii minu kui laste jaoks.

Laupäevaste tundide puhul märkasin esimese asjana, et senine mänguline soojendusviis, mille osaks olid nt jänkukõrvakeste (pöiasirutused), helikopteri (pöiaringid) ja röstsaia harjutused (selja sirutamised), ei töötanud enam. Lapsi ei haaranud see kujundlik viis enam kaasa ning iga harjutus oli äkitselt muutunud nii igavaks, mis tõi endaga kaasa ainult lollitamist ning omavahelist mürgeldamist. Seega otsustasin katsetada midagi muud. Kuna õppisin suhteliselt ruttu, et lapsed naudivad kindlust, rutiini ja kordust (seda muidugi teatava määran) ning samuti meeldib neile eriliselt liikuda, kui ka muusika mängib, siis tahtsin luua soojenduse, mis võiks jääda tunnist tundi samaks ning oleks oma vormilt ehk veidi rohkem „tants” kui rodu harjutusi. Samas soovisin alles jätta aeglase tempo, mis võimaldaks lastel keskenduda oma tegevusele ning tooks nad sujuvalt tunniatmosfääri sisse. Loodud sai lühike liikumisjada, mille käigus said soojaks liigesed ning keha sirutatud. Ühest küljest jäin sellise soojendusega rahule, sest see täitis minu seatud eesmärgi, kuid samas ei hõlmanud see endas lihaste aktiivsemat tööd, millest hakkasin hiljem puudust tundma.

Idee töötada koos paarilisega sai tegelikult alguse suhteliselt juhuslikult: nimelt soovisin muuta laste jaoks ühel jalal tasakaalus püsimist veidi väljakutsuvamaks ning palusin neil hoida sel ajal paarilise käest kinni. Nägin, et selline koos töötamine pakkus neile suurt rõõmu ning tõi enesega tundi kaasa värskust ja elevust. Mõte hakkas minu peas tasapisi idanema ning lõpuks saidki kõik harjutused loodud sooritamiseks koos paarilisega. Kuna lapsi oli rühmas paarisarv ning kohal käimisega probleemi ei olnud, siis klappis kõik kenasti.

- Soojenduse ajal istusid paarilised seljaga teineteise vastas ning said mängida, et ollakse Siiami kaksikud.
- *Port de bras* toimis justkui „peegliharjutus”: seisti nägudega vastamisi ning kordamööda saadi ette näidata käte sujuvat ühest positsioonist teise liikumist ja kehapainutusi ning vastavalt siis teist matkida. Selline viis arendas ühtlasi nende võimet juba õpitud ise kasutusse tuua, teise liikumist märgata ja muutustele koheselt reageerida.
- *Plié* puhul seisti seljakuti ning väga lähestikku ilma paarilist kordagi puutumata, mis aitas neil vältida *plié* sooritamisel puusade tahapoole suunamist otse alla liikumise asemel ning võimaldas ka oma õiget sooritust koheselt kontrollida.
- *Battement tendu* toimus jällegi seistes nägudega teineteise poole ning süvendas paarilise tunnetamist ning iseseisvat mõtlemist: kui üks paarilistest sooritas *tendu* ette/taha, siis teine pidi jalgade kokkupõrke vältimiseks viima oma jala siis vastupidiselt taha/ette.
- *Rond de jambe à terre* sooritati nägudega peeglisse seistes, sisemised käed ühendatud. Siinkohal õppisime ka uued mõisted, nagu sisemine ja välimine jalg ning sisemine ja välimine käsi. Mõlemad paarilised sooritasid harjutust esmalt välimise jalaga ning seejärel vahetasid pooled ning nüüd töötas juba teine jalg.
- Sama süsteemi järgi sooritati ka tasakaaluharjutusi.
- Väikeste hüpete kombinatsioon osutus kõige keerulisemaks harjutuseks, mis peaaegu viimase tunnini ei olnud veel kordagi vigadeta välja tulnud. Nimelt seisis paarilised nägudega jälle vastamisi, nägid, mida teine teeb, kuid ei tohtinud ise sama teed minna. Kombinatsioon oli üles ehitatud vastanduste peale: nt kui paariline hüppab I pos-II pos-I pos-II pos, siis peab teine hüppama vastavalt II-I-II-I. Sama ka suundadega. Kuigi kombinatsioon oli kogu aeg sama ning kordasime seda läbi eri pooltega eraldi, siis oli laste jaoks siiski ääretult keeruline esiteks oma jada meeles pidada ning teiseks mitte lasta end paarilisest segada. Oli väga huvitav jälgida, kuidas keegi reageeris

puutudes kokku harjutusega, millega kohe hakkama ei saadud. Mõni kuulutas ülesande liiga raskeks (loe: ilmvõimatuks), istus maha ja ei soovinud rohkem proovida, samas kui teine jälle palus veelkord näitamist ning püsis vapralt omaette kuni „Heurekani!”.

- Üle saali liikusime samuti paarides, õppides ja kasutades ristvõtet, galoppvõtet jm.
- Tunni lõpetasime, nagu ikka, lühikese ühise venituse ja kummardusega.

Algul vahetasime paarilisi igas tunnis, kuid lõpupoole said paarid juba püsivalts kindlaks määratud. Seda selleks, et keskenduda rohkem harjutuse korralikule sooritusele ning mitte uue paarilisega kohanemisele.

Igal juhul mõjus tunni taoline uudne ülesehitus nende jaoks väga põnevust pakkuvalt ja elavdavalt. Nad õppisid usaldust nii rühmakaaslaste kui ka enese vastu ning samuti oskust teisega arvestada. Sageli tõstsin kiituse kaudu esile paare, kes väga kenasti koos töötasid ning toonitasin, kui võrd palju ilusam näeb ka harjutus sellisel juhul välja. Loomulikult soovisid kõik kiituse osaliseks saada ning mõisteti, et selleks peavad mõlemad paarilised korralikult töötama ning ei tohi üksteist alt vedada. Enam ei olnud mina see, kes maksimaalset kaasatöötamist nõudis, vaid nüüd täitis seda rolli nende eneste südametunnistus, mis ei soovinud paarilist vihastada või kurvastada.

Ajaga on mulle ka selgeks saanud, kui väga neile meeldib tantse õppida ning hiljem neid väsimatu entusiasmiga korduvalt ja korduvalt läbi tantsida. Seega oleme reeglina igal poolaastal selgeks õppinud ka ühe tantsujupi, mida viimasel tunnil ka vanematele esitame. Nimelt on meil tavaks teha viimane tund enne jõule ja suvevaheaega nn „avatud uste” vormis, kus siis kõigi laste vanemad-vanavanemad-õed-vennad saavad võimaluse tulla vaatama, millega me oleme terve see aeg tegelenud ning kuhu lõpuks välja jõudnud.

Kuna tüüpilisemad nukkude, printsesside ja lumehelbekeste tantsud olid meil juba ära proovitud, siis pidin veidi nuputama, mis järgmiseks. Tuletasin meelde, milliseid tantse mulle endale väikesena kõige enam tantsida meeldis ning sealt tulingi ideele tantsida seekord koos mänguasjadega. Palusin lastel kaasa võtta mõni lemmikmänguasi, mida sai alati tunni algul ka teistele tutvustada. Minu jaoks oli väga põnev kuulata, milliseid nimesid, vanuseid ja isegi sünnikuupäevi (enamjaolt langeb kokku omaniku enda sünnipäevaga) lapsed oma mänguasjadele välja mõelnud on.

Esimese tunni koos mänguasjadega olin välja mõelnud selliselt, et saime neid kaasata peaaegu igasse tehnikaharjutusse. Järgmistes tundides panime nad algul peegli ette istuma – omanikul silma peal hoidma ning kaasa elama, ja kutsusime enda kampa tunni lõpu poole, mil tegelesime tantsu õppimisega. Laste seas muidugi oli see tants suur hitt ning kahtlustan, et seda just eelkõike nende kallite tantsupaariliste tõttu.

2.2 Pas de six

Jaauaris pärast jõuluvahetusega taaskord tundidega alustades ei olnud mul tegelikult ikka veel selget teadmist sellest, mis võiks olla minu nõ „suurem eesmärk” ehk siis tulevane lõputöö teema. Teadsin vaid, et eelmine poolaasta oli väga nauditav ja meeldivat pinget pakkuv nii minu kui ka laste jaoks ning samas suunas soovisin ma kindlasti edasi liikuda. Siiski tahtsin pakkuda lastele ka midagi uut, et õhutada nende avastamisrõõmu.

Kui nende balletitundidega kaks aastat tagasi alustasin, siis sai Pilatese Akadeemia saali üles pandud ka üks tugipuu, mida me seni kasutanud ei olnud. Ühest küljest oli see lastele natuke liiga kõrge, kuid tahtsin ka, et nad õpiksid ilma kõrvalise abita oma keha tunnetama, tasakaalus püsima ning harjutusi õigesti sooritama. Nüüd olid lapsed aga juba suuremad ning leidsin, et võiks ikkagi proovida ka tugipuu juures töötada. Rääkisime selgeks põhilised reeglid, mida kehahoiu juures meeles pidada ning tuletasime need iga tunni alguses jälle meelde.

Oma üllatuseks märkasin nüüd palju paremini kõveraid põlvi ja nõgusaid selgi ning ka muid pisivigu. Enne olin lapsi jälginud kogu aeg vaid eestvaates ning samuti asetsesid nad ruumis rohkem hajali, nüüd oli teine nii vaatenurk ning ka nende lähestikune asetsemine võimaldas mul kõiki paremini jälgida. Ka nende jaoks oli tugipuu abil töötamine midagi uut ja huvitavat ning tekitas „suure” ja „päris” baleriini tunde. Seega otsustasin algul vaid katsetusena mõeldud meetodiga jätkata ka edaspidi.

Eelmise poolaastaga samaks jäi süsteem, kus laupäevadel keskendusime rohkem tehnika õppimisele ning kolmapäevadest said seekord „repertuaaritunnid”, mil tegelesime peamiselt koreograafia õppimisega. Selline otsus kujunes tegelikult kokkulangemise tulemusena.

Nagu õpetajad ikka, märkan ka mina laste puhul ajapikku oskusi, mis lihvimist ja arendamist vajaksid. Sügisestes tundides hakkasin märkama, kuidas lapsed ei suuda kombinatsioone

meelde jätta ning vajavad minu pidevat harjutuste kaasategemist, mis aga ei lase mul endal täielikult vaid neile keskenduda ning neid parandamas käia. Samuti oli nende jaoks keeruline tajuda muusikat, seda liikumise ajal tähele panna ning fraasi alguseid ja lõppe ära tunda. Teadsin, et tahan kindlasti varasemast rohkem tähelepanu koondada nende kahe omaduse arendamisele ning samaaegselt jätkata ka eelmisel poolaastal alustatud omavahelise koostöö edendamisega. Leidsin, et seda kõike saaks ühendada koreograafia õppimisel ning kasutada selleks tervet kolmapäevast tundi, et teemadega saaks võimalikult põhjalikult tegeleda.

Samal ajal, kui neid mõtteid mõlgutasin, tuli minu juurde stuudio juhataja Erika Viira ning palus mõelda ühele pakkumisele: nimelt oli Sakala keskus emadepäeval aset leidmas üritus, kuhu meie balletilapsi esinema oodati. Nägin selles pakkumises ühest küljest toetust ja konkreetset sihti oma mõtetele ning samas ka uut kogemust ja head motivaatorit laste jaoks, seega ei olnud pakkumisele vastu.

Hakates tunde koostama ning võttes seejuures arvesse kõike, mida soovisin lastes arendada, koorus välja ka lõputöö lõplik teema. Taipasin, et olin seda enesega kogu aeg kaasas kandnud ning selle nimel töötanud, kuid ei olnud osanud sellele lihtsalt varem näppu peale panna ning nimetust leida. Omavahelise tunnetuse ja teistega arvestamise kallal olime ju töötanud nii sügisel ning nende samade teemadega plaanisin hakata tegelema ka nüüd, ainult et juba veidi suuremalt. Kui sügisel keskendusime põhiliselt paaristööle, siis nüüd soovisin hakata neid samu põhimõtteid laiendama tervele rühmale ning üheks kitsamaks eesmärgiks sai kogu rühma koostöö edendamine tantsu loomise käigus.

Nii nägidki kolmapäevased tunnid välja sellised, kus alustasime tähelepanu ja koostööd arendavate harjutustega, mis samaaegselt täitsid ka soojenduse eesmärgi. Näiteks lasin neil vabalt ringi tantsida, kuid kõik pidid tegema seda kas sama kiiresti, samal tasandil vm ning kui keegi otsustas kiirust/tasandit muuta, siis pidid teised seda võimalikult ruttu märkama ning vastavalt reageerima. Vahel mängisime ka palliga: kõigepealt ütlesid lapse nime, kellele palli visata tahtsid, ning kui olid temaga pilkkontakti saanud, siis alles viskasid palli. Alustasime näiteks ringis ning veidi aja pärast läksime ka ruumi liikuma. Selline tunni alustus pani tööle laste tähelepanuvõime ning arendas ka reageerimiskiirust, koordineerimist, ruumisuhete tunnetamist jm.

Mõnikord alustasime aga hoopis erinevate muusikate kuulamisega ja rütmide tabamisega. Plaksutasime või/ja lugesime neid kaasa ning hiljem läksime ka ruumi liikuma. Näiteks palusin kõigil tantsida 8 lööki koha peal ning 8 lööki ruumis laiali, lisaks veel selle harjutuse

lõpmatud variatsioonid. Samuti võis nii tööle panna laste mälu ja koordineerimise, kui palusin igapäev mõelda välja lühike rütm, mida oma „kehapillil” mängida võiks. Nt 1-käteplaks, 2-mats põlvedele, 3-mats parema jalaga, 4-mats vasaku jalaga. Seejärel palusin kõigil „kuulajatel” rütmikombinatsioon meelde jätta ning proovida seda ükshaaval iseseisvalt korrata.

Seejärel tegelesime tantsu õppimisega: tuletasime meelde eelmises tunnis õpitut, kordasime kõik läbi, harjutasime elemente ka eraldiseisvatena ning lõpuks tantsisime veel muusikaga läbi nii kaua, kuni jaksu jätkus. Kui nad olid tunnis kenasti käitunud, siis pakkusin lõppu ka väikese „maiuspala”. Nimelt meeldis neile kohutavalt, kui me mängisime, et nüüd ongi päris esinemine: mina olin õhtujuht, tõmbasin suured eesriided lava eest lahti ning tutvustasin publikule tänaõhtuseid esinejaid. Nemad pidid seejärel hakkama saama oma kõige ilusama esitusega ning lõpus mängisin mina aplodeerivat publikut ning nemad said harjutada üheskoos kummardamist ja lillede vastu võtmist. Enne „esinemist” kordasime alati läbi nn „lavareeglid”: maha ei vaata, juttu ei räägi, juukseid ei näpi jms.

Kuna lapsed kandsid ikka veel järjepidevalt kaasa ka oma mänguasju ning nõudsid igas tunnis „mänguasjatantsu” tantsimist, siis otsustasin ka sel poolaastal mänguasju uuesti tantsus kasutada. Nende kasutusvõimalused ei olnud end ammandanud ei minu ega laste jaoks ning samuti andis iga tunni algul mänguasjadega aset leidev „tutvumisring” võimaluse õppida jagamist ja kuulamist ning leian, et sellised vestlused muudavad ka alati rühma lähedasemaks ja üksteise suhtes hoolivamaks.

Laupäevaste balletitehnikale keskendunud tundide puhul otsisin hästi kaua õiget lüli või nõksu, mille kaudu saaks ka seda tundi ühendada minu selleks ajaks juba selgunud eesmärgiga. Kui eelmisel poolaastal paaristöö puhul oli see olnud loomulik ja tulnud iseenesest, siis nüüd tahtsin jätkata tehnika õppimist tugipuu ääres, mis aga seadis minu loomingulisusele rühmatunnetuse arendamise kohalt teatavad väga kindlad piirid. Üritasin siiski ka stangeäärsetesse harjutustesse sisse põimida laste omavahelist suhtlust ning rõhusin üksteise tunnetamisele just sünkroonsuse poole püüdlamise kaudu, mida tugipuu ääres hästi harjutada võis. Lisaks sain lastevahelist suhtlust ja tunnetust arendada kõigis nendes ülesannetes, mis tugipuuga otseselt seotud ei olnud.

Räägin veidi lähemalt ka laupäevase tunni ülesehitusest. Alustasime, nagu juba rituaaliks saanud, ringis istudes ning vahepeal juhtunud põnevamate sündmuste üle arutledes. Mõnikord näitasin neile ka *Youtube*'ist lühikesi mõneminutilisi videoklippe baleriinidest nii laval kui ka

treeningsaal. Kuna ma ei ole kindel, kui paljud neist üldse mõnd balletietendust näinud on, siis pidasin oluliseks luua meie tunnis tehtavatele harjutustele ka mingi laiem taust ja kontekst. Tahtsin lastele näidata, et need harjutused, mis me teeme, ei ole lihtsalt minu kaval väljamõeldis nende kiusamiseks, vaid et kõik suured tantsijad peavad tegema täpselt samu harjutusi, kui tahavad laval kõrgele hüpata või kaua ühel jalal pöörelda. Samuti arvan, et see videovaatamine ühest küljes avardab nende silmaringi ning teisest küljest aitab näha, et ka meie väike tantsutund on osa ühest suurest, imeilusast ja maagilisest tantsumaailmast. Meeldiva üllatusena märkasin, kuidas nad olid pärast video vaatamist palju rohkem inspireeritud ning motiveeritumad tunnis korralikult kaasa töötama.

Kuna tundsin, et eelmisel poolaastal katsetatud soojendus jäi liiga staatiliseks, siis otsustasin seekord jälle veidi teistlaadi lähenemist proovida. Tahtsin, et uus soojendus oleks palju liikuvam ning täidaks lapsed juba tunni alguses energia ja hea meeleoluga. Sellest lähtuvalt valisin välja mõned rütmikad ja positiivset emotsiooni kandvad lood, mille järgi näitasin ette erinevaid soojendusharjutusi nii kohapeal (ringis) kui ka ruumis ringi liikudes, kuid üritasin seejuures luua taas pigem toredat tantsulist liikumist kui tavapärasest järjestikkuste harjutuste jada.

Samuti otsustasin sel poolaastal muuta tunni üldist struktuuri. Nimelt lisasin tehnikaharjutuste ette ja nende vahele väikeseid „vahepalu”, sest laste jaoks oli väga keeruline keskenduda pikalt ainult üht tüüpi harjutustele.

- Seega järgnes soojendusele korraliku kehahoiaku meeldetuletamine, milleks kasutasin erinevaid kujundlikke väljendeid ja lühikesi harjutusi nii iseseisvalt kui paarides.
- Kuna soovisin sel poolaastal keskenduda veidi süvenenumalt ka mälu arendamisele, siis koostasid *port de bras* jaoks lihtsa ja lühikese käte pooside jada, mille nad pidid meelde jätma ning hiljem ka paaridesse jagunedes kaanonis esitama.
- Järgnesid harjutused tugipuu juures: *plié*, *battement tendu* ja *jeté*, ning *rond de jambe à terre* ja *fondue*. Kahe viimase kombinatsiooni puhul olen omavahel harjutusi liitnud, sest lapsed ei olnud veel valmis pikemalt tugipuuäärsele tehnikale õppimisele keskenduma ning samuti ei olnud meil selleks tunni pikkust arvestades lihtsalt aega. Sellist harjutuste omavahelist kombineerimist kasutatakse klassikatundides tegelikult aga küllalt sageli.

Seoses laste mälu ja iseseisva mõtlemise arendamisega ei teinud ma enam harjutusi nendega pidevalt kaasa, vaid käisin ringi ja juhtisin tähelepanu vigadele ning

parandasin nende kehahoiakuid. Küll aga abistasin ma neid liigutuste etteütlemisega, ehk siis rääkisin harjutuse käigus pidevalt kaasa. Kuna neil polnud enam üht eeskujut, kelle järgi harjutusi sooritada, siis rõhusin eriti nende omavahelise sünkroonsuse saavutamisele: nende lisaülesandeks oli pidevalt jälgida, et nad sooritasid kombinatsiooni enda ees seisva tüdrukuga täpselt samaaegselt. Seda ikka üksteise tunnetamise ja oskusliku koostöö arendamise eesmärgil. Samuti üritasin harjutustesse sisse põimida selliseid momente, mis võimaldaks neile omavahelist kontakti. Kombinatsioonide vahel sooritasime paarides erinevaid lihaskonda tugevdavaid harjutusi ning venitusharjutusi.

- Seejärel seisime taas ringi ning sooritasime erinevaid tasakaaluharjutusi, vahel üksteisega kontaktis olles, vahel ainult endale keskendudes. Neile järgnesid pöörded, millega liikusime diagonaalselt üle saali.
- Tunni viimase osa moodustasid hüpped. Algul viimistlesime veidi tehnikat, jätkasime *sauté*dega ning seejärel liikusime üle saali juba natukene suuremate ja liikuvamate hüpetega, nagu nt *assemblée*, *jeté* jm.
- Tunni lõpetasime venitusharjutuste ning kummardusega.

Sel poolaastal hakkasin ka tugevalt märkama, kuidas 45-minutilise tunnist enam ei piisa. Sageli tundsin, et mul ei jää aega laste korralikuks parandamiseks või lisaselgituste andmiseks. Nimelt olin oma kogemustest õppinud, et sellises vanuses laste puhul ei piisa üldiste sõnaliste märkuste tegemisest, kuna nad ei oska taolist impersonaalsust veel väga enda isikuga seostada. Seega oli tulusam nii kiita kui parandada lapsi nimeliselt ning paranduste või uute elementide õppimise puhul oli sageli vaja võtta aeg maha ning liikumist igapäevaga kas või käest kinni harjutada. Samuti olime juurde õppinud aina uusi tantsuelemente, millest paljusid me igas tunnis läbi teha enam ei jõudnudki ning tunni lõpu kiires kättejõudmises jäi reeglina ka liiga vähe aega korralikumaks venitamiseks, mida aga laste painduvust vaadeldes neile tegelikult väga vaja oleks olnud. Tundide kulgedes panin tähele, kuidas lapsed suutsid aina pikemalt keskenduda ning tunni lõppedes jäi neil sageli veel energiat ja jaksu ülegi. Kuna aga suve alguseni olid jäänud ainult mõned kuud, siis ei näinud ma mõtet hakata tunde veel sel tantsuaastal pikendama, mis sügisel jätkates oleks aga kindlasti vajalik.

Kevadel tundsin ka seda, et lapsed hakkavad aasta lõpuks juba veidi ära väsima ning päike ja soojad ilmad soosivad pigem puhkamist ja mängimist kui sirge seljaga tugipuu ääres seismist. Seega pidin välja mõtlema veel mingi lisamotivaatori, milleks kujunes sellises vanuses laste tohutut võistlemishimu ära kasutades üks nõ „tantsukarikas”. Igas tunnis valisin ma välja ühe

tüdruku, kes oli kõige korralikumalt kaasa töötanud. Tema sai endaga kuni järgmise tunnini koju kaasa viia väikese printsess Aurora kujukese. Reeglina suhtun ma taolistesse „parima välja valimistesse” väga kriitiliselt, sest see võib tekitada rühmas palju ebavajalikke pingeid. Antud juhul nägin ja tundsin aga, et selline lähenemine toimis tõesti vaid positiivse motivaatorina ja vajaliku tunnustusena, mis pani lapsed rohkem mõtlema sellele, kuidas on tunnis sobilik käituda. Kindlasti põhjendasin ma oma valikut ning küsisin alati ka laste käest, kes nende meelest peaks auhinna saama ning kas nad on minu otsusega nõus. Seejuures vältisin ma igasugust eelistamist ning üritasin auhinnaga pärjata kordamööda kõiki lapsi.

2.3 Järelokaja

Antud rühmaga koostööd teha oli väga lihtne ja meeldiv. Ei tekkinud mingeid probleeme puudumistega ning rühmas ei olnud ka ühtegi murelast, kes pidevalt tundi oleks seganud ja sel viisil õpetamist ja õppimist raskendanud.

Minu jaoks mõjus väga innustavalt, et lapsed tahtsid huviga õppida uusi ja aina keerulisemaid elemente ja liikumisi. Nad olid väga õppimisaltid ning huvitatud ja nõus proovima kõike, mis välja pakkusin. Oma õpilaste kiire arengu pidev tunnistamine tekitas minus soovi aina rohkem keskenduda tehnikale ja minna seejuures üha detailsemaks. Nägemine, kuivõrd tublid ja võimekad nad tegelikult on, pani mind ka oma ootusi nende suhtes kõrgendama, mistõttu kippusin vahel unustama, et laste eesmärgiks ei ole hetkel veel kolmekordsete piruettide sooritamine või balletikooli sisseastumine. Pidin endale aeg-ajalt meelde tuletama, et liigne tehnikale orienteeritus ning selle soorituse kallal nokkimine võib nende huvi ja indu sootuks kahandada ning töötada vastu minu soovile näidata, et tehnikatund ei pea tingimata tähendama midagi tüütut ja igavat. Lisaks on minu arvates nii noorte ja algajate tantsijate puhul tehnika perfektsest sooritamisest olulisem just koordineerimine, mälu ning keha-, ruumi- ja muusikatunnetuse teke ning areng.

Siinkohal töötas kenasti kaasa ka minu eesmärk ühendada balletitehnika laste omavahelise koostöö ja tantsulise suhtlusega, mis nõudis tähelepanu pööramist ka muudele aspektidele peale tantsutehnilise täpsuse. Oli näha, et teistega arvestamine oli laste jaoks keeruline, sest vajab pidevat mõttestatud kohalolu ja tähelepanu laiendamist kaugemale ainult iseenda tunnetest ja mõtetest. Ma ei pea tegelikult vajalikuks siinkohal anda mingit hinnangut sellele, kui suurel määral on arenenud laste koostööoskused, sest eesmärgiks ei olnudki teha neist

ühiksa kuuga Hiina rühmvõimlejad. Siiski näen ma loomulikult, kuidas paaris harjutusi tehes ei tiritu ja tõmmata teist enam vastavalt oma suvale ning kolme sekundiga maleruudu-joonise saavutamine on reaalne ka ilma suure segaduse ja üksteise paikasukutamiseta, ja see kõik valmistab mulle suurt heameelt.

Minu tegelikud sihid ja soovid, mis puudutavad oskust teisi märgata ja väärtustada, ei olegi aga saavutatavad üheksa kuuga ning seetõttu ei oodanudki ma koheseid silmnähtavaid või mingil viisil mõõdetavaid tulemusi. Eriti võttes arvesse asjaolu, et lapsed üldjuhul ei teadvusta veel endale, miks nad midagi teevad, mistõttu on ka igasugused protsessid aeglasemad. Ühe olulise osana soovisin ma lihtsalt muuta balletitunni üldlevinud individualistlikku ülesehitust, sest usun, et õpetamine on tegelikult suures osas vaid õppimiseks sobiliku keskkonna loomine: võimaldades lastel tundides kokku puutuda koostööd ja tunnetust nõudvate ülesannetega, toimub areng selles vallas juba tahes-tahtmata. Mina saan õpetajana tegelikult vaid pakkuda välja võimalusi, tutvustada eri variante ning tekitada huvi, kõik edasine, teadmiste tegelik vastu võtmine ja omandamine toimub juba ainult õpilasest enesest lähtuvalt. Hetkel torkas mul pähe paralleel aednikuga: ta ei saa s u n d i d a taime kasvama ja õitsema, saab vaid külvata seemne ning hoolitseda selle eest, et pinnas oleks kasvuks soodne.

Tegelikult loen ma oma eesmärgid õpetajana alati täitunuks, kui nii õpilased ja ka mina ise lahkume tunnist s ärvate silmadega, tahame ka järgmisesse tundi tulla ja seda nädalast nädalasse. Üheks põhjustest, miks otsustasin pöörata tundides rohkem tähelepanu just suhtlusele ja paaris tööle, oli tegelikult laste motiveerimine küllalt rutiinsete tehnikaharjutuste sooritamisel ning samuti tunni muutmine nende jaoks huvitavamaks ja lõbusamaks. Sellest vaatepunktist lähtudes võin oma eesmärgi kindlasti õigustatuks ja ka täidetuks lugeda. Kuna olen nende lastega töötanud ka varem ning katsetanud mitmeid eri viise nende huvi tõstmiseks ja hoidmiseks, siis saan julgelt öelda, et nüüdne valitud meetod toimis kenasti, kusjuures ühendatud said nii minu kui laste soovid ja nõudmised tunnile. Loomulikult tuli nüüdki ette päevi, mil nad olid väsinud ja soovisid vaid mängida ja lollitada, kuid siiski tunnen, et enamjaolt suutsin nende suhtlemis- ja mängimisvajaduse harjutustes kavalalt ning produktiivset eesmärki kandvalt ära kanaliseerida. Lisaks pakkus teistega arvestamise lisaülesanne lastele piisavalt väljakutseid ja komplitseeritust, mis rahuldab nende innukust õppida ära midagi uut ja keerulist.

Minu südamesooviks ja suuremaks eesmärgiks lastega töötamisel on kujunenud tantsutehnika ja loovuse ühendamine. Ka käesoleva lõputöö raames üritasin neid kaht omavahel liita, kuid

tunnen, et päriselt hakkama sellega siiski ei saanud. Kuigi tegelesin tundides küll nii tehnika õpetamisega kui kasutasin ka loovülesandeid, siis jäid need kaks poolt minu nägemuse järgi teineteisest siiski liiga eraldiseisvaks ega suutnud moodustada sellist sümbioosi, nagu ma ideaalis näha tahaksin. Ma mõistan täielikult, et kahe vastandi ühendamine tervikuks nii, et ei oleks aru saada, kus algab üks ja lõppeb teine, kuid samas ei kaotaks kumbki ka midagi oma sisust ja mõttest, ongi ääretult keeruline. Siiski usun ma, et see peab olema võimalik ning kindlasti ongi, kuid nõuab palju tööd, aega ja kogemust. Möödunud tantsuaasta jooksul jõudsin sel teekonnal nii kaugemale, et suutsin loomingulise lähenemise kaudu muuta range balletidistsipliini laste jaoks mitmekülgsemaks ja lõbusamaks, mõelda välja mitmeid toredaid lahendusi ning ühtlasi luua endas arusaamist ja inspiratsiooni, mis on ju suurepärane pinnas edasisteks arenguteks.

Loovuse ühendamine balletitehnikaga on kindlasti üks teema, mille kallal pusimist tahaksin jätkata. Sealjuures üritaksin loovharjutustesse siduda rohkem laste balletitehnikast omandatud teadmisi ja oskusi ning samuti ka veidi julgemalt ümber korraldada klassikaharjutusi, lastes ka lastel endil nende loomises rohkem osaleda või lisades nt *tendu* harjutusse ka mingeid täiesti muid liikumisi, mis ometi samamoodi sirutust ning jalalaba artikulatsiooni arendavad. Samuti annaksin ma lastele rohkem võimalusi ise midagi välja mõtelda ja luua, võimaldades neil seejuures kasutada tundides õpitut ning ühendada seda omaenese fantaasiaga. Sellest aastast õppisin, et klassikalise tantsu loovamaks muutmisel jääb veidi väheks, kui teha tehnikatundides ka loovtantsul põhinevaid ülesandeid – need kaks teemat vajavad veelgi sisulisemat ja läbipõimunumat ühendamist ning sealjuures ka pikemat tunniaega kui 45 minutit.

3. MINA ÕPETAJANA

Viljandisse õppima tulles ei olnud minu eesmärgiks saada tantsuõpetajaks ega koreograafiks, pigem tahtsin ma lihtsalt oma seniseid teadmisi ja arusaamu tantsumaailmast laiendada ja süvendada. Ometigi leidsin ma end küllalt varsti õpetajarollist ning peab nentima, et see ei olnud mulle sugugi vastumeelne. Ma tegelikult naudin õpetamist väga: mulle meeldib näha inimesi millestki tõeliselt huvitumas, millegi kallal pusimas, ennast arendamas, ennast ületamas. On niivõrd tore olla selliste hetkede tunnistajaks, mil õpilane saab hakkama millegi sellisega, mis tema jaoks oli enne võimatult keeruline tundunud.

Väikeste laste õpetamine on minu jaoks alati olnud nagu sõit „Ameerika mägedel”: kõige kõrgemate tippude ja madalamate langustega. Lapsed on juba kord nii siirad ja vahetud: kui neile midagi meeldib, siis nad annavad sellest teada, ja kui ei meeldi, siis samuti. Neil ei ole veel tekkinud sellist viisakust või kohusetunnet, mis sunniks tunnis korralikult ja kuulekalt kaasa tegema ka siis, kui kõik nii meeletult igav tundub, aga samas ei hoia neid miski tagasi ka hüplemast ja hõiskamast, kui miski neile tõesti väga meeldib. See nende põnevustundega kaasnev entusiasm on niivõrd ilus, et sunnib mind, õpetajana, pidevalt mõtlema välja midagi uut ja huvitavat, pingutama ja planeerima. Laste ootamatud, sundimatud kallistused ja kingituseks saadud joonistused on seda väärt.

Samas aga tundsin siiski sageli, et tahaksin õpetada kedagi, kellega meil oleksid ühised eesmärgid. Kedagi, kes ootaks tunnist midagi veidi enam kui toredat ajaveetmisvõimalust ning kes suudaks juba aru saada kindlate harjutuste eesmärgist ja vajalikkusest ja tahaks neid sooritada enda pärast. Ma kipun olema õpetajana küllalt nõudlik ning üritan õpilasi alati utsitada oma mugavuspiiridest üle astuma, sest vaid siis on areng võimalik. Olen kogenud enda peal, et sageli märkavad õpetajad õpilase juures võimekust, millest õpilasel endal aimugi ei olnud, ning selle maksimaalse potentsiaali täitmise poole püüdlemine pakub koos kõigi eneseületuste ja eneseüllatustega naudingut mõlemale.

Minu jaoks on ääretult ebamugav viia tundi läbi inimeste hulgas, kellelt ma ei saa mingitki tagasisidet, kelle jaoks mina olen „töötaja” saali eesotsas ja nemad „kliendid” saali tagaotsas ning tund möödub justkui konveierlindil. Reserveeritud ja jäigas õpikeskkonnas näen kasvulava nii teineteise kui tunnimaterjali suhtes ükskõiksetele õpilastele, mistõttu pean õpetaja üheks olulisemaks ülesandeks meeldiva ja motiveeriva õpikeskkonna loomist.

Oma seminaritöös (2013) uurisin ja käsitlesin ühe osana just eri õpikeskkondi ning nende rolli õpilase heaolu ja vaimse tervise kujundamisel. Saadud teadmistele tuginedes usun, et õppimine toimub kõige tõhusamalt just vabas ja vahetus õhustikus, kus julgetakse küsida, arutleda, nalja heita ja mis kõige olulisem – katsetada ja eksida. Buckroyd (2000) leiab, et oma teadmatusele vastu seismiseks vajalik julgus ja tugevus saab areneda vaid empaatial, aktsepteerimisel ja siirusel põhinevas õpikeskkonnas (Ojasalu 2013, lk 19 järgi). Positiivse õpikeskkonna loomine on aga suures osas just õpetaja võimuses, mistõttu on ka minu sooviks olnud võimaldada lastel tunda end tundides väärtustatult ja turvaliselt. Püüan alati jälgida, et kõik lapsed saaksid tunnis võrdsel määral minu tähelepanu ja kiituse osaliseks, tunnustada nende püüdlusi ja progressi ning parandada vigu võimalikult toetavas võtmes, nähes eksimusi õppimise loomuliku osana, mitte millegi häbiväärsena.

Veel üks vaba ja kerget tunniatmosfääri loov tegur on kindlasti huumor. „Naer on raviv ja vabastav emotsioon, mistõttu peaks õpetaja üritama panna igasse oma tundi ka veidi naeru. Naer ei hajuta tundi ega muuda lapsi kontrollimatuteks, vaid ühendab neid nii omavahel kui ka õpetajaga.” (Joyce 1984, lk 7) Sageli kasutasin vigade väljatoomisel ja parandamisel nende näitamist groteskini liialdatud viisil, mis ühest küljest aitas lastel paremini „õige” ja „vale” vahest aru saada, ohukohta meelde jätta ning minu ettenäitamisele järgnevad nendepoolsed naerupahvakud võtsid maha nii pingeid kui tõid tundi uut hingamist. Siiski märkasin, et sageli oli mul raske minna kaasa laste endi naljadega, pigem üritasin neid ruttu summutada, et mitte lasta käest tunni korda. Kuigi õppisin ajaga „ohje lödvemaks laskma” ning mõistsin, et on täielikult minu võimuses ülekäte läinud lõbususele lõpp teha või sealt saadud ideedega mingis arendavas harjutuses jätkata, siis kindlasti sooviksin endas õpetajana veelgi arendada julgust lubada lastele rohkem vabadust ning oskust nende emotsioone ja ideid ka tunnis ära kasutada.

Minu jaoks on huvitav õppimise ja õpetamise omavaheline tugev sümbioos. Nimelt, olles praegusel eluhetkel korraka nii õpilane kui õpetaja, tunnetan väga teravalt, kuidas ei ole võimalik ühe toimimine ilma teiseta. Õpetajarollis olen ma õppinud ühtlasi ka heaks õpilaseks olemist ning õpilasena mõistan, kuhu tahaksin veel õpetajana areneda, millisest küljest täiustuda. Sageli on mul tundi andes olnud tunne, et mina olen hetkel rohkem õpilane kui need kuus väikest tüdrukut, et tegelikult on rollid hoopis vastupidised. Nemad õpetavad mulle, kuidas võiksin ja saaksin olla õpetajana veelgi parem, sunnivad mind pidevalt uusi lahendusi otsima ning ennast arendama.

„On vajalik olla esmalt hea õpetaja ning alles seejärel hea tantsuõpetaja. Ainealased teadmised on küll olulised, kuid veelgi olulisem on võime lapsi tegevustesse kaasata.” (Gough 1999, lk 8) Ei piisa vaid huvitava ja väljakutset pakkuva materjali ettevalmistamisest – selle esitlemise ja õpilastega suhtlemise viis mängib tunni edukuses sama tähelepanuväärset rolli. Kuigi on oluline jääda tunnis iseendaks ja mitte püüda imiteerida kedagi teist, tuleks samuti olla teadlik ka nt oma hääletoonist ja kehakeelest, mis samuti õpilasi mõjutavad. (ibid, lk 13-14) Olen ise õpilasena kogunud, kuidas ka igati huvitav ja intrigeeriv materjal võib tuima ja ükskõikse õpetaja tõttu oma atraktiivsuse kaotada. Seetõttu üritangi õpetajana olla alati parim versioon iseendast: ikka veidi rõõmsam, lahkem ja mõistvam. Olen küll õppinud teadvustama ja kontrollima oma emotsioone ja reageeringuid, kuid hääletooni ja kehakeele valdamine on kindlasti valdkond, milles sooviksin veelgi areneda. On küllap ka loogiline, et algaja õpetajana on kogu minu tähelepanu suunatud pigem õpilastele ja tunni sujuvale toimimisele, mistõttu ei teki aega ega mahti ka enese samaaegseks jälgimiseks ja analüüsiks, kuid loodan, et ajaga areneb seegi oskus.

Mõteldes sellele, milline on minu jaoks ideaalne õpetaja või milline õpetaja sooviksin ise olla, tulevad esmalt meelde ikka enda kunagised õpetajad, kes millegipoolest siiani väga eriliselt südames on. Loomulikult on nad kõik väga erinevad ja seda mitte ainult õpetatava aine poolest, kuid siiski suudan ma nüüd tagantjärele analüüsides leida mitmeid ühiseid jooni, mida olen hakanud väga hea õpetaja tunnusteks pidama.

Mitte keegi neist ei suhtunud oma õpilastesse ükskõikselt või külmalt, õpilased ei olnud nende jaoks rühm inimesi, kes „harimist” vajasisid, vaid põnevad ja omanäolised isiksused, kellega diskuteerimises ei nähtud aja raiskamist ning kelle mured ja rõõmud ka tegelikult korda läksid. Õppekava ei olnud nende jaoks ülim seadus, milles näpuga järge ajada, ning see võimaldas tegelikult vabamat lähenemist, mis mõjus inspireerivamalt mõlemale osapoolle tunnis. Nad jäid alati inimlikuks ega üritanud mängida mingit stereotüüpset õpetajarolli.

Väga hea õpetaja kannab minu meelest endaga alati hinges ausust ja usku nii iseenda, oma õpilaste, kui selle suhtes, mida edasi tahetakse anda. Kellegi õppima sundimine on tühi, kõige ilusam on inspireerimine. Goethe „Faustist” on mul meelde jäänud sõnad: „Kui süda sul ei sütti sees, sa teiste südameid ei läida.” See on tõde, millest lähtuvalt püüan õpetajana alati mõtelda ja käituda.

KOKKUVÕTE

Käesolevas lõputöös kirjeldasin ja analüüsisin oma õpetamisprotsessi ajavahemikus september 2013 – mai 2014, mil olin õpetajaks Erika Viira Pilatese Akadeemia 6-7aastaste tüdrukute balletirühmale. Minu eesmärgiks oli tantsutehnika ja koostöö arendamise ühendamine klassikalise tantsu tunnis, kantud soovist muuta balletiõpe laste jaoks loovamaks ja huvipakkumaks.

Möödunud aasta on pakkunud mulle lugematuid võimalusi pidevaks enesearenguks ja -ületamiseks. Mulle teeb rõõmu, et ma ei jäänud kuskile toppama ega ainult üht ja sama tunni materjali ja ülesehitust kordama, vaid olin oma kooliaastate jooksul omandanud piisavalt olulisi ja vajalikke teadmisi ning oskusi, mis ühes harjumusega tundide sisu ja toimimist pidevalt reflekteerida, mind aina edasi aitasid. Samuti kiidan end salamisi selle eest, et olin piisavalt julge proovimaks ja katsetamaks ning nägin väikeseid tagasilööke mitte hävituslike vaid pigem loovate arengupunktidenäna. Usun, et just kõige selle tulemusena ongi mul praegu, aasta lõppedes, nii hea ja uhke tunne, kui võrdlen laste tantsutehnika kvaliteeti sügisel ja nüüd ning meenutan seejuures, kui nauditavalt ja inspireerivalt toimus sellise arengu saavutamine.

Seda sügist ei alustanud ma mitte pelgalt koos kuue noore tantsuõpilasega, vaid ka ühes kuue väikese sõbrakesega, kelle õnnelikuks tegemine ja igakülgne arendamine minu südameasjaks saanud oli. Seetõttu ei saanud ma lubada endale mingit „lati alt läbi pugemist” ning pühendasin meelsasti aega tundide ettevalmistamisele, uute ideede, lahenduste ja materjalide otsimisele. Lapsed, nagu head sõbradki, andsid mulle pidevalt väga siirast ja ausat tagasisidet, nende rõõmud ja mured said ühtlasi ka minu rõõmudeks ja muredeks, mistõttu töötasin hingega meie ühiste rõõmude suurendamise ja murede kaotamise kallal.

Neid ridu kirjutan pärast üht meie viimastest koosveedetud tantsutundidest, mil tuletasin ka lastele meelde, et vaid mõned korrad ongi veel jäänud ning juba ootabki neid pikk-pikk suvi ja sügisest ka täiesti uus tantsuõpetaja. Järgnenud võimsat protestikisa koos minu külge klammerduvate väikeste tantsijatega ei oleks ma küll osanud ette näha, aga see tekitas väga hea tunde. Tunde, et mind hinnatakse ja minust hoolitakse, et minu kõige olulisemad kriitikud peavad mind kalliks ning heaks õpetajaks.

KASUTATUD KIRJANDUS

Foster, R. 2010. *Ballet Pedagogy: The Art of Teaching*. Gainesville: University Press of Florida.

Gough, M. 1999. *Knowing dance: a guide for creative teaching*. London: Dance Books.

Joyce, M. 1984. *Dance Technique for Children*. Palo Alto: Mayfield.

Lass, J. 2004. *Klassikalise tantsu algõpetus: harjutused tugipuu juures*. Tallinn: Tallinna Pedagoogikaülikooli kirjastus.

Ojasalu, J. 2013. *Perfektsionismi ja ärevuse mõju tantsija psüühikale ning sooritusvõimele*. [Seminaritöö]. Viljandi: TÜ Viljandi Kultuuriakadeemia.

Smith-Autard, J. 2002. *The Art of Dance in Education (Second edition)*. London: A&C Black.

Stinson, S. 1988. *Dance for Young Children: Finding the Magic in Movement*. Reston: American Alliance for Health, Physical Education, Recreation, and Dance.

Üldoskuste areng koolieelses eas. 2009. Toim Kulderknup, E. Riiklik Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskus. Tartu: Studium.

SUMMARY

In my final thesis on dance pedagogy I described and analyzed my teaching process from September 2013 until May 2014, when I practiced as a dance teacher in Erika Viira's Pilates Academy. The group that I worked with consisted of 6 girls between ages 6 and 7. My goal was to improve their dance technique together with teamwork skills, carried by the wish of making the usually strict and repetitive ballet class more interesting and creative for the children.

This past year has offered me countless opportunities for continuous growth and self-development. It gladdens me that I did not get stuck on repeating the same way of doing exercises over and over again, but had in the course of my studies gained enough important and useful knowledge, which along with the habit of analyzing the content and course of my classes helped me to keep moving and progressing. I also give myself silent credit for the courage to try out new approaches and for seeing little setbacks as a creative not destructive force. I believe it is because of all that why I feel now, at the end of the year, so good and proud, when comparing the quality of my student's dance technique in autumn and at the moment and recalling how enjoyable and inspiring was the process of getting here.

I did not start this dance year with only 6 young dance students, but also with 6 dear friends of mine. That is why it became so important for me to make them happy and improve their dancing as well as social skills in every way possible. My biggest concern was letting them down and therefore I gladly dedicated as much time as needed on preparing the classes and searching for new ideas and material. Children, as good friends do, gave me constantly sincere and honest feedback, their joys and worries became also mine, and so I put my heart and soul into making the joys larger and worries nonexistent.

I am writing these lines after one of this year's last dance classes. I told children that we only have few more classes left and then is the time for a long-long summer break, after which they will meet with a new teacher, because next year I will not be able to teach them. The loud voices of protest and all my little dancers hugging me and clinging to me was something that I had not imagined, but I found it really heartwarming. It feels incredibly good to feel my students' appreciation and care and it means the world to know that my most important critics see me as a good teacher.

LISAD

Lisa 1 Videosalvestised näidistundidest

DVD-plaat 26.04.2014 ja 30.04.2014 tundides filmitud materjaliga.

Kolmapäevane ja laupäevane tund on üles ehitatud täiesti erinevatest eesmärkidest lähtuvalt ning seetõttu tegeleme me neis tundides ka küllalt erinevate asjadega. Kuna minu jaoks moodustavad need tunnid täieliku terviku vaid üheskoos, siis pidasin oluliseks lisada oma tööle ka kaks videosalvestist ning kaks tunnianalüüsi.

Lisa 2 26.04.2014 näidistunni kirjeldus ning analüüs

Tunniks häälestumine (~2 min)

Istusime kõik koos ringi, et tunnieelsest saginast maha rahuneda ning üksteise kohaolu teadvustada. Rääkisime sellest, mis vahepeal juhtunud: antud juhul siis laste teatrielamused seoses Ugalas etendunud „Printsess Lulu ja härra Kere” lavastusega. Kõik said võimaluse väljendada oma emotsioone ja arvamusi ning sellises õhkkonnas tundi alustada on minu jaoks vajalik ja meeldiv.

Soojendus (~4 min)

Tegin küllalt aktiivse tantsulise soojenduse, mille käigus saime tööle kogu keha. Enamjaolt näitasin liigutusi ette mina, et tagada soojenduse mitmekülgsus, põhjalikkust ja kvaliteetsust ning samuti keskendamaks laste tähelepanu minule kui õpetajale ning harjutamaks neid märkama ning jälgendama erinevaid liikumisi ja nende kvaliteeti. Siiski lasin lastel ise valida omale aluspoosi, lõpupoosi ning samuti andsin neile ka keset soojendust võimaluse improviseerida ja liikuda vastavalt oma soovile. Kui aluspoosi võtsid kõik eraldi, siis lõpupoosi palusin neil võtta kõik koos, ikka oma õpetamise eesmärgi arvesse võttes. Mind väga rõõmustas, kui enne aluspoosi valimist küsiti, kas kõiki tasandeid võib kasutada – see näitab, et nad mõtlevad juba laiemalt ja vabamalt, kui klassikalise tantsu rangele raamistikule omane.

Üritasin tantsu käigus hästi palju just lapsi jälgida ning lähtuda liigutuste väljamõtlemisel just neist ning nende emotsioonidest, sest pidasin oluliseks, et tund algaks kõigile põnevalt ning toredalt.

Tantsutehnika harjutamine saali keskel ja tugipuu ääres (~25 min)

Alustasin õige kehahoiaku tunnetamiseks ja saavutamiseks mõeldud harjutustega, kus „Hiireuru” mäng aktiveeris kõhulihased ning arendas vaagnatunnetust, soengusse seotud „õhupall” innustas lapsi end korralikult välja sirutama ning kõhust üles sõitev „lift” suunas tähelepanu kõhu sisse tõmbamisele, hingamispeetust tekitamata. Videost näen, et lastel kipub

korralik hoiak siiski kohe ära kaduma, mistõttu peaksin seda harjutuste vältel rohkem neile meenutama ja rõhutama.

Järgnes *port de bras*, kus olime eelnevalt õppinud ühe käte positsioonide jada koos keha painutustega ette ja küljele, mida lastel paarides kaanonis lõpus esitada palusin. Olin seega harjutuse keskendanud mälu, kontsentratsiooni ja koordineerimisele. Kuna tegemist oli laste jaoks veel küllalt uue ja keerulise harjutusega ning kogu nende tähelepanu oli keskendunud jada õigele järjekorrale, siis „pigistasin ma silma kinni” ka positsioonide kohatise ebakorrektsuse ja lohakuse kohalt. Kuna sedasorti „hakitud” ja jäik liikumine ei ole tegelikult aga balleti käteestetikale omane, siis esitasime jada viimast korda kõik koos võimalikult pehmelt ja sujuvalt. Siis pöörasin veidi rohkem tähelepanu ka käte korrektsele asendile ning muudele detailidele.

Edasi liikusime *demi plié* juurde, millele eelnes ettevalmistus põrandal koos paarilisega. Lasin neil panna jalatallad I positsioonis kokku, põlved *plié*ks kõverdada ning seejärel aeglaselt, teineteisele vastupanu osutades end paarilisest eemale tõugata, nagu hiljem toimub tõukamine maapinnalt. Selle harjutusega soovisin aktiveerida ning panna neid tunnetama oma jalalihaseid. Enne, kui asusime harjutust sooritama koos muusikaga, tuletasime esmalt meelde ka tugipuu ääres seismise reeglid ning *plié* kombinatsiooni, kus kasutasime *pliéd*, *relevéd* ning käte liikumist nii I kui II positsioonis. Üritan ise neid abistada nii harjutuse järjekorra ettenäitamisega kui ka positsioonide parandamisega.

Seejärel võtsime „vahepalaks” taas paaridesse ning tegime mõned lühikesed jõuharjutused. On näha, et need ei ole tüdrukute jaoks sugugi kerged ning laste lihaskonna tugevdamisele tuleks hakata veidi rohkem tähelepanu pöörama.

Järgnes ettevalmistus *battement tendu*ks, kus proovisime istudes oma jalgu maksimaalselt sirutada ning õiget tunnetust kätte saada. Tugipuu ääres kordasime kombinatsiooni taas kiirelt üle ning alustasime harjutusega, mis sisaldas *tendud* I positsioonis ette, küljele ja taha ning *passé* ning *sur le cou-de-pied* asendeid. Märkasin nii eelmise harjutuse puhul kui ka siin, et sooritades elementi mingis nende jaoks veidi võõras kontekstis, kipub kogu sellega kaasnev reeglistik ununema. Seetõttu tahaksingi lapsi rohkem harjutada kombinatsioonidega, mis on nende n-ö mugavustsoonist väljas ning nõuavad korraga mitmele asjale mõtlemist.

Väikese puhkuse ja vahelduse mõttes sooritasime enne järgmist harjutust põrandal istudes koos paarilisega lühikese venituse – tavaliselt teeme mõned venitusharjutused veel, kuid seekord ei jäänud selleks aega. Samal põhjusel jäi ära ka ettevalmistus järgmiseks harjutuseks.

Viimaseks tugipuuäärseks harjutuseks on *rond de jambe à terre* koos *battement fonduga*. See on laste jaoks kõige keerulisem harjutus, kuna detaile, millele mõelda, on palju. Lisaks hakkavad nad juba ära väsima ning kõike seda on veidi ka soorituses näha. Energia tõstmiseks tegime harjutuse järel mõned swingid koos väikese hüppega.

Tasakaaluharjutused ja pöörded (~4 min)

Seisime taas ringi ning harjutasime käest kinni hoides seismist ühel jalal *passés* ning *arabesque* 'is. Oleksin pidanud tegelikult alustama ikkagi lastes igäühel iseseisvalt oma tasakaal leida ning alles siis proovima sama asja ka käest kinni. Eriti antud päeva meeleolusid arvestades, mil väsinuna tundub neile üksteise käte otsas rippumine palju mõnusam ja toredam kui omal jalal tasakaalu otsimine.

Järgnes üle saali liikumine *pas glissade* pööretega, millele lisatud ka käte töö. Antud harjutuse puhul pöörasin tähelepanu sellele, et pööre saaks sooritatud kõigil ühele poole ja kahel jalal ning samuti käte ja jalgade vahelise koordineerimise saavutamisele.

Hüpped (~8 min)

Hüpeteks ettevalmistavalt teeme „õhupalli” harjutust, kus puhume täis oma põlvede vahel asetseva kujuteldava õhupalli (*plié*) ning seejärel sirutame põlved nii sirgeks, et õhupall katki läheb. Tavaliselt harjutame eraldi ka korralikku *pliésse* maandumist, kuid seekord jäi see vahele ning kajastub veidi ka järgnevates hüpetes. Alustame tavaliste *sautédega* ning väljakutse lisamiseks harjutame veidi ka selle erinevaid variatsioone. Videost märkan, et nende jalgade sirutus õhus jääb väga nõrgaks ja poolikuks ning peaksin sellele kindlasti rohkem tähelepanu pöörama.

Jätkasime üle saali liikudes juba veidi suuremate hüpetega: *assemblée*, *pas de ciseaux* ja *jeté*. Viimase puhul kasutasin liikumist korraga kahelt diagonaalilt, et arendada laste oskust tajuda ruumi ja oma kiirust ning harjutada teiste ruumis liikujatega arvestamist.

Venitamine ja lõpetus (~3 min)

Lõpuvenituseks kogunesime taas ringi. Nagu sageli juhtub, jäi nüüdki mitmekülgsemaks venituseks aega puudu ning pidin piirduma vaid ühe venitusharjutusega. Kasutasin staatilist venitust ning samal ajal, kui lapsed venituses püsisid, käisin mina igaühe juures, tegin pika pai ja ühtlasi ka kontrollisin, kas kõik venitavad maksimaalselt oma võimete piires. Viimaseks lõdvestuseks improviseerisin valitsevat kuumust arvesse võttes põrandal selili „lumeinglite” tegemise, püüdes samal ajal panna neid ette kujutama sootuks jahedamat ilma.

Pärast kummardust andsin tunnis kõige paremini käitunud tüdrukule üle meie „rändkarika”. Küsisin ka laste arvamust selle kohta, kes auhinda vääriks ning palusin neil ka iseendid hinnata. Loomulikult märkan ka mina, kes tõeliselt püüab ning kes tundi väga ükskõikselt ja hooletult suhtub ning sellega ka minu entusiasmi ja püüdlusi „maha tõmbab”. Seetõttu reageeringi ehk veidi liiga emotsionaalselt, kui minu küsimuse „Kes oli täna tunnis nii tubli kui vähegi võimalik?” peale tõstsid käe ka mõned, kes seda ilmselgelt ei olnud. Ma olen tegelikult selles osas väga mõistev ja leplik – iga päev ei saagi olla parim ega peagi olema, aga enda ja teiste vastu tuleb siiski ausaks jääda. Pean aga oluliseks, et õpetaja suudaks igas situatsioonis jääda tasakaalukaks ja sõbralikuks – üldjuhul tulen sellega kenasti toime, kuid nii vajalik oskus väärrib kindlasti jätkuvat tööd ja mõtlemist.

Mõnikord, kui aega üle jääb, oleme harjutanud ka hundirattaid. Lastele need väga meeldivad ning nüüdki lubasin soovijatel kauemaks saali jääda ning hundirattaid harjutada.

Kirjeldatud laupäevahommikuse tunni selle eesmärgiks oli balletitehnika kordamine ja lihvimine, koordineerimise ja kehatunnetuse arendamine ning rühma omavahelise koostöö ja tunnetuse edendamine. Tol korral oli tegu erakordselt päikeselise ja palava kevadilmaga, mis muutis lapsed tavalisemast loiumaks ja väsinumaks ning seega ka nende motiveerimise minu jaoks keerulisemaks. Tundi läbi viies tundsin, et tegu ei ole kindlasti mitte ühe õnnestunuma tunniga – üldine atmosfäär tundus väga jõuetu ning vastupidiselt minu lootustele soovisid lapsed kogu aeg põrandal istuda või lamada. Seetõttu üllatas hilisem video vaatamine mind suuresti, sest kõrvalseisja pilguga silmitsedes toimus kõik kenasti – harjutused said sooritatud ilma erilise vingumiseta ning vaatamata üldisele loidusele suutsin ma tunni tempo üleval hoidmisega enda arvates hästi toime tulla.

Lisa 3 30.04.2014 näidistunni kirjeldus ning analüüs

Tunniks häälestumine ning oma kaasasoleva mänguasja tutvustus (~8min)

Alustasime tunniga ringis, nagu ikka, ning rääkisime veidi põnevatel päevakajalistel teemadel, nagu aprillikuu viimane naljapäev, jooksvõistlused ning minu soeng ja prillid. Seejärel sai igaüks võimaluse tutvustada tol korral endaga tundi kaasa võetud mänguasja. Sellise alustuse eesmärgiks oli fantaasia tööle panemine (mänguasjade nimed, vanused, nendega kaasas käivad lood ja faktid), eneseväljendusoskuse arendamine, jagamise ja kuulamise õppimine ning tunnil sõbraliku ja vaba õhustiku loomine.

Mida aasta lõpu poole, seda pikemaks olen lasknud neil jutustamistel areneda: meeleolud on juba suvisemad, materjaliga tegeletud küll ning eelkõige on minu jaoks väga huvitav kuulda kuidas ja millest lapsed mõtlevad, vaadelda nende käitumist ja emotsioone vabas ülesandevälises situatsioonis. Usun, et õpetaja jaoks on oluline oma õpilasi tunda, eriti, kui tegu on nii vahvate õpilastega nagu minu omad.

Käte liigutamine ringis (~2 min)

Selleks, et teha sujuvamaks üleminek vabas vormis ringis istumisest ülesandepõhisesse ja liikuvamasse tunnivormi, katsetasime harjutust, kus ringis üksteisele võimalikult lähedal istudes tuli liigutada oma käsi nii, et kõrvalistujaid ei puudutataks. Harjutus arendab oma keha ja ruumi proportsioonide ja kasutusvõimaluste tajumist ning kaasliikujatega arvestamist. Ülesanne osutus laste jaoks palju lihtsamaks, kui arvasin. Kindlasti oleks saanud seda muuta keerulisemaks nt tempo kiirendamisega või hoopis püsti tõustes ja sama harjutust puntras seistes katsetades, aga kuna proovisime seda esimest korda, siis soovisin ma ülesande jätta pigem lihtsaks ning samuti ei olnud mul plaanis kulutada sellele harjutusele väga palju aega ning süvitsi tegelemist.

Soojendus (~7 min)

Soojenduse rolli kandis improvisatsioonilisel liikumisel põhinev ülesanne: mina panin mängima muusika ning nimetasin juhi, kes võis valida kolme tasandi (kõrge, keskmine,

madal) ning kolme kiiruse (kiire, keskmine, aeglane) vahel ning teised tantsijad pidid kasutama oma liikumisel sama tasandit ja kiirust, mille kasuks juht otsustas. Ülesande eesmärgiks oli pakkuda lastele võimalus vabalt liikuda (tasakaalustades seda, et ülejäänud tunnis pidid nad liikuma minu seatud kindla koreograafia järgi), praktiseerida seejuures oma liikumise variatiivsemaks muutmist tempode ja tasandite vahetamise kaudu ning harjutada üksteise jälgimist ja teiste järgi kohandumist liikumise sees ja selle ajal. Harjutuse keskel muutsin ülesande püstitust nii, et mitte ainult tempod ja tasandid vaid ka kõik liigutused pidid olema samad, mis juhil. Sellega soovisin arendada nende imiteerimisoskust ning ehk ka laiendada liigutustepagasit või vähemalt pakkuda selleks inspiratsiooni.

Olen täheldanud ka varem, et sellise harjutuse puhul kipuvad lapsed jääma oma liikumistes hästi lihtsakoelisteks, tegema juhiga samu liigutusi ka siis, kui ma seda ülesandeks pole seadnud ning üldjuhul liikuma seejuures juhi taga nagu varjud. Lasksin sellel tunnis nii olla, sest sellised ülesanded on nende jaoks veel ikkagi suhteliselt uued ja niigi keerulised, kuid hiljem hakkaksin kindlasti suunama nende tähelepanu rohkem iseseisvale liikumisele ja mõtlemisele, kus juhi tegemiste tähele panemiseks ei pea tingimata pidevalt tema kannul liikuma.

Teise ülesandena tunni soojendusblokis kasutasin jällegi improvisatoorsel liikumisel põhinevat harjutust, kus lasin neil vabalt tantsida, kuni peatasin muusika ja nimetasin ühe kujundi või tantsujoonise, mille nad siis võimalikult kiiresti üheskoos moodustama pidid. Seejärel panin muusika taas mängima ning kõik kordus algusest. Ülesandega soovisin kinnistada erinevate jooniste mõistete tähendusi, arendada nende rühmatunnetust, koostööd ja kiiret mõtlemis- ja reageerimisoskust. Lõpuks palusin võtta neil ühise poosi, kusjuures kasutatud pidid olema kõik tasandid.

Jäin selle ülesande sooritusega väga rahule, sest liikumine oli nüüd nende poolt vabam ja mitmekülgsem ning ka kujundid said võetud üldjuhul kiiresti ja korrektselt. Lõpus hurjutasin neid veidi, et keegi ei asetse keskmisel tasandil, aga nüüd videost näen, et see oli minpoolne viga – ühe tüdruku poos oli tõepoolest keskmisel tasandil, kahju, et ta ei julgenud veidi kõvemat häält teha ning mulle mu eksimust näidata.

Koreograafia kordamine (~25 min)

Kuna olime selle tantsuga juba küllalt pikka aega tegelenud, siis ei pidanud ma vajalikuks enam enne esimest korda muusikaga tantsimist mingeid elemente läbi harjutada. Lasin neil endid kohe proovile panna ning abistasin tantsu jooksul ka ainult sellisel juhul, kui miskit juba lootusetult rappa hakkas kiskuma, sest tahtsin, et nad õpiksid sassi mineku korral iseseisvalt taas järje ülesse leidmist. Lisaks võimaldas kohe alguses tantsu terviklik läbitantsimine mul vaadata, millised kohad vajaksid veel tegelemist ning millised on vastupidi korralikult selged.

Seejärel kordasimegi tantsu minu lugemise järgi, mis lubas teha vajalikke peatusi lisaselgitusteks ning muid vahemärkusi.

Enne järgmist tantsimist koos muusikaga, palusin igal lapsel nimetada üks koht või liigutus tantsus, mis tal sassi kipub minema. Nii sai igaüks veel enda jaoks teadvustada oma „ohukoha” ja selle ka läbi harjutada, et järgmisel korral sama eksimust enam ei tuleks. Mind rõõmustas, et lapsed oma vigade parandamise tõsiselt suhtuvad ning püüdsin tantsu ajal ka kõiki, kellel oma „murekoht” õigesti välja tuli, ka tähele panna ja kiita.

Olin lastele pidevalt rääkinud, kui oluline on tantsu ajal muusikat kuulata ning sellele mõttes numbreid kaasa lugeda, et kõigil sammud üheaegselt astunud saaksid. Kuna nad tantsu ajal juba neid numbreid kaasa sosistama hakkasid, siis tegingi tantsu harjutamise korraks pausi, kutsusin lapsed ringi istuma ning jätkasin ülesandega, kus minu ettenäidatud rütmi kõik lapsed ükshaaval järgi kordama pidid. Keerulisuse lisamiseks kasutasin segamini nii numbreid, käteplakse kui ka käte matsu vastu jalgu. Muusikaks kasutasin sama lugu, mille järgi meil tantski on, sest vahetult enne esinemist pidasin olulisimaks just selle rütmi meelde jätmist ja tunnetama õppimist.

Enne viimast korda koreograafia läbitantsimist soovisin üle korrata „lavareeglid” ning palusin igal lapsel nimetada mõni tegevus, mida laval teha ei tohi või mis on just vastupidi publikule esinemise juures väga oluline. Lisasin veel ka enda poolt mõned olulised punktid ning seejärel alustasimegi tantsu viimast korda. Laste soovidele vastu tulles ning ka selleks, et tekiks rohkem „päris esinemise” tunne, tõin sisse ka väikese näitemängu, kus lükkasin eesriided laiali ning tutvustasin meie tantsijaid ja esitusele tulevat tantsu ka publikule.

„Lõngakera” ja lõpetus (~5 min)

Selleks, et leida tunnil üheskoos lõpetus ning tugevdada veelgi laste koostööskusi ja rühmatunnetust, otsustasin teha nendega „lõngakera” harjutust, kus lapsed seisavad ringis ning silmad kinni ulatavad oma käed ringi sisse ja võtavad kellegi teise kätest kinni. Seejärel tehakse silmad lahti ning püütakse tekkinud segapundar taas lahti harutada.

Kuigi „lõngakera sassi ajamine” valmistas algul suurt segadust, üllatas mind väga, kui kiiresti nad tekkinud sasipuntra kenaks ringiks lahti suutsid harutada. Keegi ei hakanud teist vägivaldselt kuskile tirima või suruma ja kõik töötasid probleemi lahendamise kallal rahulikult koos.

Kummarduse tegime ühes rivis ning seljaga peeglisse: kuna lavasituatsioonis ei ole neil võimalik orienteeruda enam meie tantsusaali akende või ukse järgi ning samuti ei saa nad teineteist peeglist vaadata, siis pidasin oluliseks kummarduse paremale alustamist pigem kehamälusse talletada.

Pärast kummardust tunnustasin „karikaga” ka tunni tublimat ning maiustasime kõik ühe lapse toodud vahukommidega. Seesama tüdruk on veidi õrnema loomuga ning kurvastas veidi, et tema seekord auhinda ei saanud. Üritasin teda lohutada nii hästi, kui oskasin, ning proovisin selgitada, et tegelikult ei ole lood ju üldsegi nii traagilised. Nagu selgus, siis ei olegi lapsel vahel vaja muud tunnustust kui üks õpetajapoolne pai ja kallistus.

Selle kolmapäevaõhtuse tunni eesmärk oli meie tantsuga tegelemine: selle kordamine, lihvimine, liigutuste täpsustamine ning rühmana tantsu esitamiseks vajalike oskuste, nagu koostöö, rühmatunnetus, teiste tähelepanemine ja nendega arvestamine ning muidugi ka rütmisärgatuse arendamine. Jäin ise tunniga kindlasti rahule: lapsed olid väga heas tujus, keskendumisaltid, tunni sisust huvitatud ning varmad kõiges innukalt kaasa lööma. Nii tunni sisu kui ülesehitus toimisid minu meelest kenasti ja eesmärke toetavalt. Vahe tantsu kvaliteedis tunni alguses ja lõpus on minu jaoks silmaga märgatav, mis on heaks kinnituseks sellele, et tund tõepoolest asja ette läks.

Lisa 4 Stuudio juhataja hinnang praktikale

Jane Ojasalu viis läbi oma praktika Erika Viira Pilatase Akadeemias, juhendades eelkooliealiste tüdrukute kehakooli tunde. Sügisest 2013 alustas tööd kaks gruppi pisikesi tüdrukuid Jane juhendamisel. Üks grupp oli eelneva kogemusega ja 5-6 aastased, teine grupp ilma eelneva kogemusega 3-4 aastased. Mõlema grupi suuruseks 6 tüdrukut. Mingeid ettekirjutusi ega nõudmisi õpetatava osas mul ei olnud. Ootasin vaid lapsesõbralikku lähenemist klassikalise balleti alustele.

Tema suurepärasest oskusest tegeleda nii pisikeste „tantsijatega” saime vanematega veenduda jõulude ajal toimunud avatud tundides. See, et õpetaja on lastele autoriteet, oli kuulda ukse taha... kui Jane nõuab, on saal hääletu. Tegemist on tavaliste elavate lastega. Minu palvel valmis kevadeks üks imearmas tants suuremate tüdrukute esituses, millega käisime esinemas Sakala keskus toimunud heategevuslikul Emadepäeva kontserdil. Jane iseloomustamiseks sobivad järgmised omadused: kohusetundlik, tähelepanelik, nõudlik, sõbralik, pole kunagi kuri (laste suust), hea eeskuju, väga hea kontakti looja lastega. Tööandjana hindan Jane kohusetundlikkust võetud kohustuste osas ja alati oma äraoleku õigeaegset teavitamist ja lahenduste leidmist. Lapsevanemad on Janega väga rahule jäänud ja kõigil on kahju, et tema plaanid ei ole Viljandiga seotud.

Erika Viira

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Jane Ojasalu (sünnikuupäev: 06.06.1991)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose „Tantsutehnika ja koostööskuse arengu ühendamine 6-7aastaste laste balletitunnis“,

mille juhendaja on Anu Ruusmaa

1.1. reprodutseerimiseks säilitamise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivis DSpace säilitamise eesmärgil;

1.2. kirjaliku osa reprodutseerimiseks üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.3. kirjaliku osa üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni. Lõputöö audiovisuaalseid osasid/helisalvestisi „*Lisa 1 Videosalvestised näidistundidest*“ ei ole lubatud avaldada.

2. olen teadlik, et nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Viljandis, **21.05.2014**